

یک استکان چای داغ در کوچک ترین قهوه‌خانه جهان

حاج «کاظم مبهوتیان» صاحب قهوه‌خانه «درویش» در قلب بازار تهران گفتنی‌های جذابی درباره این قهوه‌خانه ۱۰۳ ساله و ثبت شده در میراث ناملموس ملی دارد

اکرم انتصاری | روزنامه نگار

پرونده

خیابان پانزده خرداد تهران، ورودی بازار زرگرها در بازار بزرگ، ۱۰ دقیقه پیاده‌روی در امتداد این بازار و سرانجام کاشی ۷۸. این نقشه‌راهی است که برای رسیدن به کوچک‌ترین قهوه‌خانه دنیا یعنی قهوه‌خانه درویش باید پیمایید. البته مسیر رسیدن به این قهوه‌خانه با توجه به معماری بازار بزرگ که یادگار دوره قاجار است و راسته و دکان‌هایی که این بازار در دل خود جای داده، آن قدر دیدنی است که ۱۰ دقیقه‌تان می‌شود یک ساعت! قهوه‌خانه ۱۰۳ ساله درویش پر از نقش و نشان و طعم ایرانی است و گردشگرهای خارجی زیادی بعد از بازدید کاخ گلستان، راهشان را برای نوشیدن یک استکان چای لب‌سوز و قند پهلوی به سمت این قهوه‌خانه کج می‌کنند. تصاویر این ماجرا بارها در شبکه‌های اجتماعی منتشر و پربازدید شده است. بساط چند شیشه نبات، دارچین و آویشن روی چند طاقچه کوچک چوبی که ترمز بیاتر شان کرده، چراغ‌والور و رادیوی قدیمی نمای بخشی از این قهوه‌خانه است. نمایی که می‌تواند هر ایرانی را به گذشته شیرینی ببرد و برای گردشگران به یک قاب بدیع و کشف نشده می‌ماند. هر چه هست قهوه‌خانه بسیار کوچک حاج علی درویش یک دنیا حرف دارد و با چند کلمه نمی‌توان همه چیز را درباره آن گفت. برای توصیف دقیق و بهتر این قهوه‌خانه، در پرونده امروز زندگی سلام با حاج کاظم مبهوتیان، معروف به درویش که بعد از پدرش حاج علی چای ریز این راه را ادامه داده و هم‌اکنون صاحب کوچک‌ترین قهوه‌خانه جهان است، درباره این مکان دیدنی که در فهرست آثار ناملموس ملی هم به ثبت رسیده، گفت‌وگو کردیم. شاید روند حاج علی و فرزندش حاج کاظم در این قهوه‌خانه نمونه جامعی از اصطلاح کار پشت در است و راهنمای مناسبی برای ایجاد یک نقطه گردشگری هم باشد.

چای خور ها بعد از ناهار می‌آیند

حاج کاظم ۶۴ ساله است. از دواج نکرده است و به طور جدی کوهنوردی می‌کند. خوش صحبت است و هم‌صحبتی با او خسته‌انمی‌کند. او در تمام ماه‌های سال به جز ماه رمضان، این طور روز هایش را شب می‌کند: «من هر روز قبل از نماز صبح بیدارم. نماز صبح را که خواندم و صبحانه خوردم، نیم‌نم خودم را آماده می‌کنم تا بروم بازار. ظهر دوباره دکان را می‌بندم و می‌روم ناهار و نماز و بعد از استراحت دوباره برمی‌گردم قهوه‌خانه. در روزهای زمستان چون زودتر غروب می‌شود و اذان مغرب و عشاء را می‌گویند، مجبورم نماز را در بازار

نمی‌دانم روزی چقدر چای دم می‌کنم!

حاج کاظم قهوه‌خانه را با چند قوری چینی، چند دست استکان کمر باریک و نعلبکی‌های خوش‌رنگ و لعاب می‌چرخاند. همه مساحت قهوه‌خانه ۱۱۰ در ۱۱۰ سانتی‌متر است. چای‌ساده، هل، نعناع، آویشن، دارچین و چای مهربانی که مخلوط عرق نعناع، آب لیمو و زعفران است از جمله

چای‌هایی است که می‌توان در قهوه‌خانه درویش تجربه‌اش کرد. حاج کاظم در این باره می‌گوید: «قهوه‌خانه را از سال ۸۶ مدیریت می‌کنم. بعضی روزها که سرم شلوع است و دو نفره با برادرزاده‌ام کار را پیش می‌بریم و تا حالا حساب نکردم روزی چقدر چای دم می‌کنم و این کار را نخواهم کرد. بیشتر دلی قهوه‌خانه می‌روم و احتیاجی به پول آن جا ندارم.» او درباره این که از چه نوع چای در قهوه‌خانه استفاده می‌کند، می‌گوید: «چای ایرانی به در قهوه‌خانه ما نمی‌خورد چون محیط ما کوچک است و چای ایرانی دیر دم می‌کشد. به همین دلیل متأسفانه از چای خارجی استفاده می‌کنم. برادرزاده‌ام پیشنهاد فروش چای‌های طعم‌دار در فضای مجازی را داد اما چون هزینه پست و پیک‌گران است، صرفه ندارد. با وجود این کسانی که چای قهوه‌خانه را خورده‌اند خودشان می‌آیند و از چای خشک با طعمی که دوست دارند می‌خرند و به خانه‌شان می‌برند.»

بیشتر مشتری هایم گردشگرهای خارجی بودند تا ایرانی‌ها

در بیشتر کتاب‌های جهانگردی که درباره ایران نوشته‌اند نام قهوه‌خانه درویش را هم آورده‌اند. اصلاً به گردشگران توصیه شده است که بعد از کاخ گلستان به این قهوه‌خانه بروید و چای بخورید. این‌ها را حاج کاظم می‌گوید و ادامه می‌دهد: «چند رسانه خارجی آمدند و از قهوه‌خانه گزارش تهیه کردند. به این ترتیب قهوه‌خانه در بین خارجی‌ها معروف‌تر شد. اصلاً تا قبل از کرونا بیشتر از این که مشتری ایرانی داشته باشم گردشگرهای خارجی مشتری‌ام بودند. بعد از آن گردشگرهای خارجی که می‌آمدند و چای می‌خوردند از قهوه‌خانه برای دوستان‌شان تعریف و به آن‌ها پیشنهاد می‌کردند در سفر به ایران به ما سر بزنند. امسال در ایام نوروز مشتری ایرانی هم زیاد داشتم. بعضی‌ها اتفاقی به قهوه‌خانه برمی‌خوردند و می‌گفتند این همان قهوه‌خانه معروف است. بعضی‌ها هم مشخصاً یادداشت کرده بودند که وقتی به بازار بزرگ آمدند حتماً پیش ما بیایند.» حاج کاظم صحبت‌هایش را این‌طور ادامه می‌دهد: «کار کردن در قهوه‌خانه کوچک‌ما، یعنی باید از صبح تا شب در نیم‌متر جا در جایی و هی دور خودت بچرخ. به همین دلیل است که دوست ندارم بستگانم این کار را ادامه دهند. از طرفی قهوه‌خانه ثبت میراث فرهنگی است. مغازه کنار قهوه‌خانه ۲۵ میلیارد تومان است و نمی‌شود فکری برای گسترش آن کرد.»

منوی قهوه‌خانه درویش شبیه هیچ کدام از منوهای کافی‌شاپی امروزی نیست. هر استکان چای در این قهوه‌خانه ۱۰ هزار تومان است اما بسته به این که از کدام بعضی‌ها باشید، این قیمت تغییر می‌کند و کم و کمتری می‌شود. حاج کاظم در پاسخ به این که آیا دیگران را به چای مهمان می‌کنید، می‌گوید: «من گداپوری نمی‌کنم. اگر کسی بیاید و بگوید: آقا! من پول ندارم یک چای به من بده یک جارو و خاک‌انداز دارم، آن‌ها را نشان می‌دهم و می‌گویم این جلوراجارو کن ۱۰ هزار تومان هم می‌دهم. اگر این کار را بکند به او چای هم می‌دهم و ولی بیشتر این دسته از افراد فحش می‌دهند و می‌روند. به چرخی‌ها، باربرها و دست‌فروش‌ها که خودمان آن‌ها را می‌شناسیم تخفیف هم می‌دهیم و از بعضی‌ها هم اصلاً پول نمی‌گیریم.» مدیر قهوه‌خانه درویش با این مقدمه که معروف شدن قهوه‌خانه برای مردم خوشحال‌کننده است اما برای من مسئولیت دارد چون در اوج خستگی وقتی مردم مراجعه می‌کنند باید با مهربانی از آن‌ها پذیرایی کنم و این یعنی مسئولیت‌زیا‌تر شده است، می‌گوید: «قهوه‌خانه مال مردم است. ما در قهوه‌خانه کارهای زیادی انجام می‌دهیم. یک قلک کوچک داریم و مردم در آن پول می‌اندازند تا آن را صرف کارتن خواب‌ها کنیم. هر کاری انجام می‌دهیم در صفحه اینستاگرام قهوه‌خانه گزارش می‌دهیم.»

شهرت کوچک ترین قهوه‌خانه

در بزرگ ترین خبرگزاری‌ها

شهرت قهوه‌خانه درویش محدود به بازار بزرگ تهران و ایران نیست. خبرگزاری‌های زیادی در سراسر دنیا به این قهوه‌خانه کوچک سر زده‌اند. در روزنامه‌های شان از این قهوه‌خانه و بازار بزرگ و حاج علی، حاج کاظم و فرهنگ چای در ایران نوشته‌اند که به بخشی از آن‌ها اشاره خواهیم کرد.

CNN | خبرگزاری آمریکا

خبرگزاری CNN اولین شبکه خبری ۲۴ ساعته آمریکا و یکی از خبرگزاری‌های تأثیرگذار دنیاست. این خبرگزاری ویدئوی مفصلی از قهوه‌خانه درویش تهیه کرده و در توضیح آن نوشته، ممکن است این قهوه‌خانه کوچک‌ترین قهوه‌خانه دنیا باشد. این خبرگزاری در این گزارش حاج کاظم و قهوه‌خانه‌اش را این‌طور به تصویر می‌کشد: «حاج کاظم دوست دارد در شبکه‌های اجتماعی فعالیت کند و به خصوص عکس خود را با گردشگرهای خارجی در قهوه‌خانه‌اش به اشتراک بگذارد. او در یک فضای ۲ متری کار و از سال ۱۹۱۸ در این قهوه‌خانه چای و قهوه‌سرو می‌کند.»

AFP | خبرگزاری فرانسه

خبرگزاری فرانسه یکی از قدیمی‌ترین خبرگزاری‌های جهان و یکی از سه خبرگزاری بزرگ دنیاست. خبرنگار این خبرگزاری معتبر به قهوه‌خانه درویش رفته و از آن چه در این قهوه‌خانه می‌گذرد و شخصیت حاج کاظم نوشته است. این گزارش در سال ۲۰۲۱ منتشر شده و در بخشی از این گزارش آمده است: «کاظم مبهوتیان بارش‌های کوتاه شده و جلیقه برنزی‌اش، در کوچک‌ترین و قدیمی‌ترین چایخانه تهران به مشتری‌هایش یکسره خدمات می‌دهد. چایخانه ۱/۵ متری او که در یکی از کوچه‌های بازار بزرگ، بین لباس‌فروشی و در مسجد فرورفته است، از خیابان اصلی دیده نمی‌شود اما با این حال او در بین قهوه‌چی‌های پایتخت ایران مشهورترین است. روی دیوار این قهوه‌خانه، گواهی وزارت گردشگری تضمین می‌کند که این مکان «بخشی از میراث ناملموس فرهنگ ملی است.» با توجه به اندازه مینیاتوری چایخانه، میزی وجود ندارد، اما مشتریانی می‌توانند در میان شلوغی بازار، یک چهارپایه پلاستیکی بیرون بیاورند. او به بهداشت احترام می‌گذارد.»

KUWAITTIMES | روزنامه کویت

کویت تایمز یک روزنامه انگلیسی‌زبان است که هر روز در کویت چاپ و منتشر می‌شود. این روزنامه هم گزارش خبرگزاری فرانسه از این قهوه‌خانه کوچک را در سایت خود بارگذاری و بازنشر کرده است.

rtv | شبکه ترکیه

شبکه ntv یکی از شبکه‌های تلویزیونی ترکیه است. این شبکه نیز برای تهیه یک گزارش ویدئویی به سراغ قهوه‌خانه حاج کاظم رفته است و در باره آن می‌گوید: «حاج کاظم درویش، صاحب فعلی کوچک‌ترین چایخانه جهان در بازار بزرگ تاریخی تهران، در تلاش است تا سنت ۷۰ ساله‌ای را که به ارث برده است، ادامه دهد. این چایخانه که به عنوان میراث فرهنگی ملی ایران نیز به ثبت رسیده است، قدمتی ۱۰۰ ساله دارد.»

